

СКАНДИНАВСКА ПОЕЗИЯ В ПРЕВОД НА СТУДЕНТИ

Представяме ви преводи на поезия на ярки представители на класическата и съвременната норвежка и шведска литература, преведени от студенти в специалност „Скандинавистика“ и в двете магистърски програми към специалността – „Език, култура, превод“ и „Нордистика“.

Кнут Хамсун (1859-1952) е един от най-ярките представители на норвежката, а и на скандинавската литература въобще. Името му се нарежда до тези на световноизвестни писатели като Ханс Кристиан Андерсен (1805-1875), Хенрик Ибсен (1828-1906), Аугуст Стриндберг (1849-1912). Хамсун е завладяващ разказвач, добре познат и обичан от по-старото поколение българи. Творчеството му продължава да вълнува и днес с финия си език, с психологическите проникновения в дълбините на човешката душа. Доказателство за това е интересът, който студентите от специалност „Скандинавистика“ продължават да проявяват към произведенията на Кнут Хамсун в рамките на задължителния бакалавърски курс „История на скандинавските литератури – от Андерсен до Хамсун“ и избираемия „Кнут Хамсун – живот и дело“. Водени от интереса си към една по-малко позната част от Хамсуновото творчество – неговата поезия, студентите-скандинависти с удоволствие и вдъхновение я превеждат.

Тук са публикувани преводи на две от най-известните и често цитирани Хамсунови стихотворения – „След сто години всичко ще бъде забравено“ (*Om hundrede år er allting glemt*) и „Островът“ (*Skjærgårdsø*), и двете част от единствената стихосбирка, която Хамсун издава приживе – „Дивият хор“ (*Det vilde kor*, 1905).

Преводът на „След сто години всичко ще бъде забравено“ (*Om hundrede år er allting glemt*) е дело на Надежда Игнатова, студентка от четвърти курс на специалност „Скандинавистика“ през учебната 2021/2022 г. Надежда Игнатова се интересува от литература, пише и превежда поезия. Има публикации в сборник на фондация „Стоил Куцев-Даскала“.

След сто години всичко се забравя

Унесен в мисли нощем крача –
круширал кораб по море
и в тежки мисли се унасям,
в сълзи душата ми зове.
Но защо ли така се терзая?
След сто години всичко се забравя.

Весело ще скоча и думи ще редя
за живота – прелестен роман,
до Бог застанал, като великан
от чашата му ведро аз ще пия.
Но защо с красиви мисли да се бавя?
След сто години всичко се забравя.

Обърнал бих по-скоро гръб на всичко,
Измъчен бих се впуснал по море,
Така и някой ден ще ме открият –
душа, потънала в горчиви страхове.
Но защо ли на живота си да сложа края?
След сто години всичко се забравя.

Не, по-добре е да изплувам,
да живея в редовете на сонет,
А когато спра да пиша и жадувам,
да умра като велик поет.
Но едно ме плаши и не знам какво да правя:
след сто години всичко се забравя.

Кнут Хамсун

Превод от норвежки: Надежда Игнатова

Преводът на „Островът“ (Skjærgårdsø) на Кнут Хамсун е дело на Светла Стоянова, която завършва бакалавърската програма „Скандинавистика“ през 2020 и през учебната 2021/2022 г. се включва в магистърската програма „Език, култура, превод“ към специалност „Скандинавистика“. Паралелно Светла Стоянова е студентка в бакалавърската програма „Исландски език и литература“ към Университета в Рейкявик, Исландия. Интересите ѝ са свързани с литературата, изкуството и музиката.

Островът

Ладия се спуска
към брега зелен.
Сред морето – остров,
ширнал се пред мен.
Никнат тук цветята,
от очите скрити,
и наглед тъй чужди
те във мен се взират.
А в сърцето – сякаш
приказна градина
от цветята буйни
в острова пустинен.
Ето – смях и глъчка
носят се от тях
и като децата
те тихо си шептят.
Навярно бил съм
тук аз отдавна –
спирея бяла
във ранно утро.
Усещам мирис

познат ми вече –
отминал спомен –
трептящ, омайващ.
Очи затварям
във блян далечен,
глава полагам
на своето рамо.
Нощта тъй бавно
над острова пада,
морето тътне
като в нирвана.

Кнут Хамсун

Превод от норвежки: Светла Стоянова

Теорията и практиката на превода на проза и поезия са неделима част от обучението в магистърската програма „Език, култура, превод“ към специалност „Скандинавистика“. В рамките на различните курсове в нея студентите получават по-задълбочени знания за преводаческото изкуство и се насочват към превод на любими скандинавски писатели, които са изучавали още в бакалавърския курс.

Сред предпочитаните от тях съвременни шведски автори е Карин Бойе (1900-1941), за която се счита, че оказва силно влияние върху скандинавската поезия през XX век. Лириката ѝ е посветена на основни житейски теми – любовта, търсенето на съвършенството и щастието, странстването като част от живота. Творчеството на Карин Бойе е почти непознато за българския читател. През 2012 г. издателство „Ентусиаст“ издава неин утопичен роман от 1940 г. – „Колокаин“ (*Kolloccain*). Това е единственото преведено произведение от Карин Бойе на български език. Интерес за превод представляват останалите ѝ романи – „Астарта“ (*Astarte*, 1931), „Мерит се събужда“ (*Merit vaknar*, 1933), „Криза“ (*Kris*, 1934) и др., както и поезията ѝ.

Тук са представени две от най-популярните стихотворения на Карин Бойе в превод на Андрей Колев – бакалавър по „Скандинавистика“ от 2021 г. и студент в магистърската програма „Език, култура превод“ през учебната 2021/2022 г. Интересите на Андрей Колев са широки и включват области като история на скандинавските литератури, превод от шведски на български, фолклорните вярвания на Скандинавския север, текущите промени в употребата на шведския и норвежкия език, преподаването на чужди езици.

Стихотворението „В движение“ (*I rörelse*) е преведено и от Александра Предова, която също е бакалавър по „Скандинавистика“ от 2021 г. и участва в магистърската програма „Език, култура, превод“ през учебната 2021/2022 г. Тя се интересува от скандинавска поезия и проявява специален интерес към творчеството на Карин Бойе.

В движение

Денят е сит, но горест го прояжда
най-хубавият ден е ден на жажда.

При все че търсим цел за своя път
е той самият цел от кръв и плът.

Почивка цяла нощ, това ни е целта,
запалил огън, хляб, разчупен на ръка.

За сън където пътникът отбива
сънят е кротък, в сън припява лира.

На крак! На крак! Пред нас се шири ден
безкраен друм очаква теб и мен.

Карин Бойе

Превод от шведски:

Андрей Колев

В движение

Денят, прекаран в ситост, рядко е желан,
най-хубавият ден е ден на жажда.

Навярно има цел и смисъл в този път,
Самият път да извървим си заслужава.

Най-важна цел – почивка цяла нощ,
в която огънят пламти и хлябът бързо се раздава.

Нощуваме ли нейде само по веднъж,
сънят е непробуден и изпълнен с песни.

На път! На път! Нов ден ни зове,
без край е нашето голямо пътешествие.

Карин Бойе

Превод от шведски:

Александра Предова

Разбира се, боли

Разбира се, боли щом пъпките се пукат.
Защо иначе пролетта би се колебала?
Защо всичката ни страст гореща
в замръзнала горчивина се стяга?
Цяла зима пъпката бе в своята обвивка
що за новост я сега взривява?
Разбира се, боли щом пъпките се пукат,
боли растежът,
и боли в тъмнината.

Да, навярно е трудно, когато капките падат.
От ужас разтреперени и тежки,
за клонка хванати набъбват, отмаляват –
надолу тежестта ги тегли, а те ѝ устояват.
Трудно е във неизвестност, плах и неуверен,
трудно е да чувстваш как бездната те призовава,
неподвижен – само да трепериш –
трудно е – да искаш да се задържиш
но и да паднеш.

Когато е най-тежко и нищо не помага
пукват сякаш триумфално пъпките дървесни.
А отпусне ли страхът захвата,
от клонки пада и блести росата
забравен е страха от новото,
забравена тревогата от пътя –
миг на огромно облекчение,
да се отпуснеш с доверие,
което създадо е света.

Карин Бойе

Превод от шведски: Андрей Колев

Преводът на проза и поезия е част от обучението и в магистърската програма „Нордистика“ към специалност „Скандинавистика“. Представените тук стихотворения са преведени от Михаил Байков, обучаващ се в програмата „Нордистика“ (2020-2022), който проявява особен интерес към поезията и в частност към скандинавската поезия.

Д-р Михаил Байков е асистент по „История на кукления театър“ и „Анализ на театрален спектакъл“ в катедра „Театрознание“ на Националната академия за театрално и филмово изкуство. Завършва „Театрознание и театрален мениджмънт“ (2011), и „Театрално изкуство“ (2012) в НАТФИЗ, където през 2018 г. защитава докторска теза на тема „Съвременни аспекти на куклено-театралната изразност“.

Д-р Байков е заместник-директор на Младежки театър „Николай Бинев“ (2014-сега) и главен редактор на сп. „КуклАрт“ (2020-сега) – единственото списание за куклен театър в България. Бил е дългогодишен координатор на Международния театрален фестивал „Варненско лято“, както и координатор на проекта „Метрополитан опера на живо от Ню Йорк“. Експерт „Международна дейност“ в Народен театър „Иван Вазов“ (2013/14).

Д-р Байков има интереси в областта на съвременната драматургия, театралната история и теория на кукления театър и театралния мениджмънт, а също така и в полето на оперативната театрална критика. През 2019 г. създава платформата www.kuklart.bg, която дигитализира цялостно списание „КуклАрт“ и паралелно с това дава поле за професионална изява на млади театроведи и театрални мениджъри.)

Ларш Собю Кристенсен (1953-), чиито стихотворения представяме в превод на Михаил Байков, е един от най-значимите представители на съвременната норвежка литература. Той твори в различни жанрове – пише разкази, пиеси, романи, филмови сценарии и поезия. Лауреат е на редица норвежки и международни литературни награди. Произведенията му са добре представени в България – най-популярните му романи са преведени на български език и публикувани от издателство „Весела Люцканова“ – „Полубрат“ (2005), „Бийтълс“ (2007), „Изплъзна ми се от езика“ (2012) и др. Поезията на Ларш Собю Кристенсен също не е непозната за българския читател, представена от издателство „Да“ и стихосбирката „Таралежово слънце“ в превод на Анята Качева.

Интерес за превод биха представлявали неиздадените на български език разкази на Ларш Собю Кристенсен, както и непреведената му поезия.

Тук публикуваме две непревеждани стихотворения на Ларш Собю Кристенсен в превод на Михаил Байков:

Приготовление II

една пеперуда
засенчва слънцето
застанал съм на западното гробище
и усещам как пръстта под мен се сляга

някои от най-добрите ми приятели
лежат тук
тъжно е че си отидоха
тъй рано

докато аз, зает с какво ли не
закъснявах всеки път

и какво ме забави,
какво така ме забави?

спи пеперудата
сгушена в крилете си
светлина струи отвсякъде
блести, сияеща и бяла

откакто се помня –
смъртта така посича
и тези, които не са сред нас –
бродят, все по-млади и по-млади
докато станат не-
родени.

Ларш Собю Кристенсен

Превод от норвежки: Михаил Байков

22.7.2011

обхванат от пламъци и сенки
изпускам всичко, което държа в ръцете си
и виждам как
нещата губят теглото си
небето губи цвета си
вятърът губи платната си
мислите губят тежестта, а думите – смисъла си
нощта губи своето утро
денят – своето слънце

и виждам че
ние сме работниците на скръбта
а тя е твърд материал:
чукаме, извиваме, огъваме,
даваме ѝ форма,
докато не видим, че скръбта
няма съпротивителни сили

да почитаме мъртвите значи да ги помним
всяка секунда, минута и ден,
във всеки техен момент
такива, каквито
били са приживе
да почитаме мъртвите значи да изживеем техния живот,
макар нищо без тях да не е същото

обхванати от пламъци и сенки
изпускаме всичко, което държим в ръцете си

за да вдигнем само едно цвете

така че

събери сега всички твои цветя в голям букет

събери светлината си, за да прогледнеш през мрака

събери радостта си, за да понесеш цялата мирова скръб

събери надеждата си, за да запазиш копнежа

събери мислите си, за да устоиш на всички съмнения

така че

събери сили

събери себе си и другите

събери ги в едно

Ларш Собю Кристенсен

Превод от норвежки: Михаил Байков

Второто от двете стихотворения на Ларш Собю Кристенсен, публикувани тук, е посветено на 22.07.2011 – една трагична дата в съвременната норвежка история.

На 22.07.2011 г. Норвегия е разтърсена от терористичната атака на екстремиста Андерш Брайвик, която отнема живота на 77 души. Трагичното събитие обединява страната срещу омразата и крайнодесния екстремизъм и намира широк отзвук, включително в изкуството и в литературата.

През 2021 г. Норвегия отбелязва 10 години от този терористичен акт. Същата година излиза и стихосбирката „След това“ (*Deretter*) на двама млади поети – норвежецът Ендре Рюсет и англичанинът Хари Ман. Стихосбирката им е издадена в памет на жертвите на терористичната атака. Тя е плод на четиригодишните усилия на двамата автори да дадат израз на скръбта, завладяла цялата страна. Стихосбирката излиза също и на английски език със заглавието *Thereafter*. Тя не е преведена на български език.

Представеният превод на български от норвежки език на едно от стихотворенията в стихосбирката отново е дело на Михаил Байков:

Ела, октомври

Ела, октомври, ела.

С дъжда, с мрака ти ела.

Хайде, октомври!

Небето синьо се люлее, люлее и се преобръща.

Дъждът чака, обещава, а после и забравя.

Ела, октомври. Ела с крила, листа и нощи.

Ела в червено, в охра и кафяво. Ела, октомври.

Ела, когато дойде краят на света.

Ела в каюти къщи и колиби – там дъждът разтапя
светлината.

Хайде! Като подкова черна,
нощта надвиснала над нас е.

Спи светът.

Ела, октомври.

Гори и мрак и скреж гори.

Розите и те горят.

А аз рисувам на прозореца сърца с дъха си.

Ела, октомври, ела.

Ендре Рюсет и Хари Ман

Превод от норвежки: Михаил Байков

В заключение представяме още една нова и непреведена на български език стихосбирка, издадена в Норвегия през 2020 г. – „Всичко нужно тук“ (*Alt som trengs her*). Авторът е Кристиан Бергквист (1975-), дебютирал през 2007 г. със стихосбирката „Сега какво, скъпа“ (*Hva nå, kjære*). Той е автор и на роман, както и на още шест стихосбирки. „Всичко нужно тук“ представя размислите на съвременния човек за самотата и смъртта, за търсенето на смисъл, за копнежа по любов, за споделеността, която можем да открием в литературата и в усамотяването сред природата.

Стиховете са подбрани и преведени от Руслана Бекярова, студентка в четвърти курс на специалност „Скандинавистика“ през учебната 2021/2022 г. Тя се интересува от българска и норвежка литература, от съвременна поезия.

Руслана Бекярова харесва фрагментарността, откровеността и реализма на преведената от нея поезия. Тя смята, че тази стихосбирка е типичен представител на съвременното скандинавско поетическо изкуство и че тя трябва да стане достояние на българския читател.

Ето откъс от „Всичко нужно тук“:

И така, мисля си,

че е странно

как прекарвам

половината си живот в изучаване на

всичкия мрак навън

а другата половина –

всичкия мрак тук

вътре в себе си.

нима поезията и астрономията

представяват

опит да

опишем света?

знам какво научих

от обучението по астрономия

ние сме чакащи купчини кости

които опитват да се ориентират в безпорядъка

през нощта в тихата кухня

сами като космически кораби.

Знам че

преди във времето

сме се ориентирали

по звездите

за да намерим

своя път

имали сме нещо

по което да се водим

върху което да се съсредоточим

и така аз започнах

да се ориентирам

по теб.

дали космосът

се състои от

непозната материя

която не

разбираме
какво представлява
с милиарди
хора, които
живеят и умират сами
може би всичко тук
ще стане такава странна
тъмна материя?

защо
не можеш
ти от всички
тела
във вселената
да бъдеш най-
привлечена
от мен?

Превод от норвежки: Руслана Бекярова